

Цетиње, 11. новембра.

Спор због Босне и Херцеговине још није престао. Њега воде с Аустро-Угарском не само српске државе и целокупан српски народ, него и Русија.

Што се нас тиче, он престати неће докле је год незвани гост на Балканскоме Полуострву, на српском земљишту, а сумњамо да ће прије престати и с Русијом.

Наравно у Бечу се друкчије мисли, али свакоме је слободно варати се. Закони не допуштају само да неко другога вара, али себе може до миле воље. Казна је ту неминовна. Ми немамо разлога да такву казну не пожелимо Аустро-Угарској.

Нека, зато, мисли како хоће. По томе њеном мишљењу спор око Босне и Херцеговине завршен је, и те су земље коначно присаједињене дуалистичкој монархији. Код нас и у Русији друкчије се мисли. Стављен је само ван важности члан 25. Берлинског Уговора, али Европа још није признала Аустро-Угарској право на стално посједање Босне и Херцеговине. Према томе у међународноме праву те титуле нема.

То јој се отворено поручује из Русије.

Повод тој новинарској кампањи је један чланак у септембарској свесци политичкога енглеског часописа „The Fortnightly Review“, под натписом „Барон Ерентал и А. П. Извољски“. У томе чланку брани се госп. Извољски. Књазу Билову и барону (сада грофу) Еренталу пребације се неискреност. Чланак је потписао „Vox et Praeterea Nihil“.

Сад је у истоме листу изишао одговор, потписан „Vox Alterae Partis“, неоспорно из најближе околине грофа Ерентала. У томе се чланку побиијају оптужбе изнесене у првоме чланку и надовезује се, да је госп. Извољски нудио Еренталу не само Босну и Херцеговину, него и Санџак. На то се уредништво угледнога петроградског листа „Новоје Времја“ обратило телеграмом непосредно на грофа Ерентала и потражило ближа обавијештења, нашта је овај одговорио уклончиво. На то је одмах дошао надлежни одговор, и на крају крајева испоставило се, да је Беч, као обично, и овдје говорио неистину. Хтио је, неистинитим тврђењима, да противу Русије мобилизује цијело Словенство, или бар да поколеба његову вјеру, коју је досад полагао у Русију.

Тако се изродило двобој између Ерентала и Извољског. У току тога новинарског двобоја довикнуто је и оно што смо мало час рекли, да Европа још није признала Аустро-Угарској право на коначно усвојење Босне и Херцеговине.

Кад таква порука из Русије долази, онда то много значи. Ми смо

свагда били мишљења, да Аустро-Угарска правно и коначно није завршила посао око анексије речених српских земаља. Она је анексију декретовала и успјела је да моментано придави Европу и српске државице, да противу те бруталне отимачине не скоче одмах на оружје, али то не значи и да је парницу добила. Не мора се одмах ратовати. То може доћи и послје, кад је њеним противницима (а не њој) згодније. Босну и Херцеговину треба на сабљи отети, треба је топрв освојити и на љутом мегдану је испкупити. То Аустро-Угарска до данас није учинила, а није, јер су се противници уклонили. Али то не значи и да ће за навјек тако остати. О коначном присаједињењу тих земаља може бити говора само послје једнога рата, који би се у њену корист завршио.

Тај рат тешко да ће је мимоићи, а ако побједе, тешко да ће је ове српске земље јевтино стати. То ће бити рат који ће се водити око наше и њене егзистенције. Подлегнемо ли, Европа ће имати да пресуди иде ли јој у интерес да се рашири Аустро-Угарска и даље на Балканском Полуострву, у ком ће питању морати ради своје егзистенције узети жива учешћа у првоме реду Турска, Бугарска, Грчка и Италија, а подлегне ли она, њу нико у заштиту узети неће и тим ће завршити своју саблажњиву егзистенцију као хабсбуршка и дуалистичка монархија. Све у свему: Аустро-Угарској предстоји топрв Босну и Херцеговину с оружјем у руци да освоји, или да плати ову дрску отимачину својом егзистенцијом.

На бјесомучну хајку

Црна је Гора данас у великој кризи. Није у такој невољи била од кад за себе зна. Дочекивала је разне паше и везире, и разбијала је силне њихове ордије, али оваке грбаве вјере на себе није видјела као што је ова, која се за њом истом сад натурала.

То је загребачки „Србобран“. Ништа мање него нам та нова европска велесила шиље ултиматум и пријети, ако не пустимо сужње из тамнице и ако се не обавеземо да нећемо ни једну сумњиву личност узимати на одговор, и ни једнога бунтовника изводити пред суд, она ће нас обасути ратом и онда шта од нас буде.

Јао нама од сад и довијека! Каква срамота за наше свијетло оружје, да подлегнемо сили агарјанској, први пут послје Косова. Немало куд него да стегнемо срце јуначко, па шта коме Бог досуди: ком обојци, ком опанци. Нијесмо ради оваквој кавзи, ал' кад нас је сила од свуд сковитлала, немамо куда већ за прса јуначка. С језика ће душа оклизнути, ја ли нама, ја ли новим душманима.

Ви, без сумње, драги читаоци, мислите да се ми ругамо. То није

случај. Ми се уносимо у душу наших нападача и читамо шта тамо пише. А тамо је исписано да су ти наши нападачи одиста велика европска сила и да ће нас покорити чим зину и пусте да им из уста искуља љута војска клевета, грдња и разних измислица их же числа њест!

Другога оружја за сада немају, али, мисле, и ово је довољно. Гдје нема брзометних пушака и топова мисле да ће довољно бити и старе аркибузијерке. Имају и старих „пангетабу“, па кад набију за сваки зуб по један — ху, затреше се од страха њиховог и ово суро стијене, а камо ли ми.

Ето такви су наши противници, а с таквом силом опасно је ругати се. Нама за то ни на памет не пада да абијамо шалу с њима. Сасвим озбиљно изилазимо им на мегдан, и зебемо у срцу мислећи на свршетак овога рата, јер наше је оружје истина и правда, њихово клевета и згало.

Да су то разборити Нијемци, или Французи или Енглези, који на мегдан излазе достојанствено, са пуно честољубља и рицарства, са пуно разлога, искуства, државничке мудрости и хладне критике, ми их се не бисмо бојали. Лако би смо им доказали, да развој државнога живота на међи двију епоха мора бити поступан, а не стрмоглав. Из петстогодишње патријархалне владавине, која је само један виши степен патријархалности племенске и породичне, која је и данас у пуном јеку, у уставан живот не прелази се за 24 сата. Васпитни дух пређашњег државног и народног живота створио је народ који се је томе начину породичног, племенског и државног управљања потпуно прилагодио, и у души његовој усадио је темеље који се за ноћ не могу ископати и растурити. За уставан живот треба поступности и времена; уставна атмосфера треба да преради душу народну и да је васпита за нов живот, а то не бива за дан два. Народи се напајају слободом као и ракијом кад им се у изобиљу пружи, и онда не знају шта раде. Треба их научити на умереност, као што су то донекле научили Нијемци, Енглези, Французи и други народи. Па чак и ту одмјерава се слобода на оброке, а не даје колико ко хоће. А све су то старе уставне државе.

Шта се тражи од Црне Горе? Да ли да се одрече мудре поступности па узде да баши на хатове да јуре куд хоће? Брзо би се онда кола и хатови поломиле. Сасвим је природно да се узде из руку не пуштају и да се утолико јаче притежу, у колико су хатови бјеснији. Најјаче пак да се затегну кад неурачунљиви елементи хоће да проширују слободу и уставност бомбаша. Е то ни по коју цијену не дамо. Увјерени смо да неће у свијету бити ни једнога присебног човјека, и ни једнога државника, који ће нам рећи, да државе непредују и јачају кад пусте на вољу деструктивним елементима, који бацају бомбе, разоравају владарске дворе и подстичу народ на буну. Ни онда се то не може одобрити кад постоји крути апсолутизам, још мање кад је питање једино хоће

ли се уставност и слобода заводити поступно или на пречац. Покушало се, дато им је на вољу, па је за кратко вријеме створен од Црне Горе вашир. Ништа није природније већ да се нагли елементи укроте. Неки се нијесу дали укротити већ су се одазвали бомбама, а послје и покушајима буне, и онда би само потпуно луд државник радио оно што би одобрили „Србобран“ и њему подобни листови.

Ето тако би смо се од прилике бранили од критике каквога културног Енглеца, Нијемца или Француза. И нема сумње одбранили би смо се, јер су наши разлици и јаки и државнички. Али од чега да се бранимо у погледу „Србобрана“ и његових у гријеху једномишљеника? Прије свега из њих говори мржња и пакост, а противу тога разлога нема. Они не критикују, да би се на критику одговорило бољим схватањима, разумијевањима и искуствима. Они не износе шта би боље било и не покушавају да нас у то, као браћу, убједе. Они не износе разлоге, да би им се разлозима одговорило. Они клеветају, вичу, грде, руже, изопачавају, подмећу, лажу, а то нигдје није утицало у правцу да се створи боља увиђавност код противне стране. Напротив тиме се ствара само зла крв, и то не може бити циљ ниједнога паметног човјека. Он тиме отежава оно што хоће да постигне. Он тиме ствара празну ларму, раздор и мржњу. А је ли то српски? Грди ли то каквом добру, споразуму, братској љубави и слози? Је ли то напошљетку каква политика? Гдје је била политика суманутог дерлање, клеветање, намјерно измишљање лажи и т. д.? Код културних људи то није. Добро васпитан и културан Нијемац, или Француз то као политичар неће чинити. То чине само величине каванског и сокачког муља, то чине празноглави букачи, уображене и арогантне школске клуподере, које су стицајем прилика засјеле за уредничке стлове. То најзад чине политичке луде, каквих српска јавност има пуно.

Ето, видите, ми се не ругамо. Противу мржње и пакости, противу уображености и арогантије, противу лажи и клевета, противу лудости у политици и јавном животу српском ми немамо оружја. Имамо само једино: чврсто презрење и одлучну вољу да истрајемо на овом путу. А ви, бујрум: вичите!

Ex-lex у Аустро-Угарској

Према политичкој ситуацији, која влада с ове и с оне стране Литаве, према кризом парламентарну чини се да ће читав монархија бити послје нове године у ванпарламентарном стању, јер неће по законодавном тијелу имати волиране државне потребе. У Угарској тај ex-lex пријети, да ће надоћи у најраније вријеме. Аустриски политички кругови а и сам владар, неће никако да пристану на војне концесије, с којима хоће Векерле, Андраши и Кошут да мађарском парламенту дају. Аустриски политички кругови а и одлични фактори склони су да ријеше по Угарску питање самостане банке и да се у Угарској заведе изборна реформа. Аустриски политички кругови мисле првом тежином, да ће Угарску учинити још зависнијом у економском погледу. Одлучни пак кругови мисле за-

вођењем свеопштег изборног права у Угарској промијенили ток дојакешне угарске политике и на деценије од сепаратистичких тежња имати од Мађара мира ушљед ојачања угарских народности.

За то се и поговара да је Аустрија по све спремна одговорити Јустовим захтјевима и да га нарочито и потајно подупире у његовој борби против Кошута. Ушљед тога врло је проблематично, хоће ли угарска влада добити још ове године вотирану буџет. А кад би се догодило — што је врло вјероватно — да се буџет не вотира, онда је ех-lex стање у Угарској готово ствар. У неким се упутњенима аустријским политичким круговима с неком сигурношћу рачуна са ех-lexом у Угарској.

Ништа мање је ех-lex и у Аустрији на видику. Ушљед тога што Нијемци и Чеси неће никако, да попусте отежана је свака акција за ријешење чешкога споразума. Кривица је свакако на Нијемцима. Јер док Словени у својој непопустљивости траже тек оно, што им по свачијем праву припада, дакле не иштући ничију политичку и народну смрт, дотле Нијемци у својој непопустљивости хоће пошто по то, да уздрже себи хегемонију, тражећи најприје смрт словенског племена у аустријској поли монархије. Пољаци легли су по сриједи, док се боре и надбијају Нијемци и Словени. Они ће пристати уз оне, који остану на животу. Под оваквим приликама ни барон Бинерт неће добити вотираног прорачунског провизорија, па ће и у Аустрији наступити ванпарламентарно стање.

Разлика између аустријског и угарског ех-lexа је у томе, што се у Аустрији све то даде уредити владавином по § 14. Тој се владавини противе све странке осим удружених њемачких странака.

Хоће ли још успјети — како се одлучни кругови надају — у ех-lex стању ријешити кризе у Угарској и у Аустрији ушљед коначног понуштања опозиције питање је велико. Куд и камо је вјероватније да одлучни кругови и не иду за ријешењем кризе, већ за ревизијом устава читаве монархије у опште на бази конфедерације.

Борба у Угарској.

Највећа странка у Угарској, којој на челу стоји син старог Кошута, Фрањо Кошут, распала се. На конференцији, коју је клуб посланика те странке одржао у циљу доношења коначне одлуке о тактици у борби противу Беча, а што јачу независност Угарске од Аустрије, као што смо већ јавили, пала су два приједлога. Један је поднио посланик Холо, пријатељ Јустов, а други сам Кошут. Холов приједлог био је да се самостална угарска банка мора устројити до 1911. године, а Кошутов приједлог је такву тактику означио као рђаву и тражио да се установа угарске самосталне банке не везује за рок. Кад се приступило гласању, Кошут је остао у мањини. Његов приједлог је добио свега 74 гласа, а Холов 121. На то је Кошут одмах изјавио да полаже оставку на предсједништво странке и да странку напушта, последице чега је са својим присталицама отишао са конференције.

На тај начин се независна странка позицијала на двије странке, једна Кошутова, а друга Јустова. Обије су странке

имале одмах засебне сједнице на којима су извршили ново устројство. Првом, мањком дијелу бив. независне странке изабран је Кошут за предсједника. Другом, већем дијелу њеном изабран је за предсједника, рођак чувеног Кошутова, сада већ покојног Данијела Ирањја, Ладислав Меско. Јуст се нарочито није хтио пријети избор предсједништва странке зато, да му противници не би рекли како је он ради вођства у странци волио опозицију Кошуту.

Тај догађај ће несумњиво убрзати ријешење мађарске министарске кризе, која већ толико мјесеци траје. Он је уједно био и повод те је Јуст, као предсједник са осталим члановима угарског сабора, дао оставку, образложивши је тиме што је на положај предсједника угарског сабора дошао повјерењем целокупне независне странке, која се сад позицијала. Тако је на онамадашњој сједници угарског сабора предлађивао најстарији по годинама посланик, под чијим је руковођењем извршен избор новог предсједника. Та је сједница побудила најживље интересовање у Пешти, јер се на њој имало утврдити како стоји влада према опозицији сад, кад се Јуст одвојио од Кошута, и у очи те сједнице у клубовима појединих странака ништа се друго није радило до пребројавање гласова.

Без хрватских делегата, којих има 25, број посланика у угарском сабору износи 413, и они су по странкама овако распоређени: 228 посланика припадају независној странци (од тога броја су уз Кошута 74, а уз Јуста 124, а 34 су неутрални); 91 посланик припада т.з. уставној странци — то су Векерлови и Андрашијеви шестседмаши; 33 посланика припадају пучкој странци; 21 посланик припада клубу народносног; 4 посланика су демократи; 11 посланика припадају крајњој левници; 20 посланика су т.з. давњаци, не припадају ни једној странци; 4 посланика (Срби) припадају радикалној странци; 1 посланик је социјалиста и 1 мандат је празан, свега 413.

Владин кандидат за предсједника сабора био је Александар Гал, и он је изабран са 201 од 382 присутних гласова а кандидат Јустоваца добио је осталих 157 гласова. Према томе Јуст је у овом питању побједио. Он сам, до душе, није био овога пута кандидат за предсједника, али је његов штићеник добио свега 157 гласова. Међутим, такав резултат гласања не значи ни побједу владини, јер парламентар, с хрватским гласовима, броји свега 438 посланика, а влада на избору предсједника сабора није добила ни половину тога броја. При том треба имати на уму да су Хрвати гласали с бијелим листићима. За владиног кандидата нијесу хтели гласати, јер су према влади у отвореној опозицији, а за Јустовог кандидата нијесу хтели гласати зато, што се Јустова група ни једном није изјаснила против онога бесправног режима у Хрватској. Сем тога, и 34 члана независне странке, који се коначно још нијесу определили, били су такође одсутни са те саборске сједнице. Али, ма како се они определили, Јуст располаже са таквим бројем посланика да опструкцијом може спријечити сваки рад парламента, и он је већ нагласио да ће и у сабору и у цијелој земљи повести борбу против владе на живот и смрт.

Ваља знати, да је Јустовој групи досад коначно приступило оних 11 посланика крајње левнице, а сем њих још и познати одлични правник и извршни говорник, бив. министар у овом истом Векерловом кабинету, посланик Геза Полоњи. Полоњи је био присутан и на последњој конференцији Јустоваца, и изјавио је да ће у сабору поднети интерпелацију поводом набавке жељезничких шпинуера због тога, што је, вели, један виши чиновник министарства трговине, коме на челу стоји Кошут, заслужио на тој лиферијацији равних два милијуна круна.

У борби противу владе подржаваће Јуста и народносни клуб који броји свега 21 посланика. Чланови тога клуба гласали су уз Јуста и приликом избора за предсједника сабора.

Како ће и хрватски делегати несумњиво бити против владиних приједлога, и гласати у сабору против, то ће целокупна опозиција изнијети преко 200 посланика, што значи да се сабор мора распустити и да се нови избори морају извршити. Влада је за сад, преко предсједника само одложила његове сједнице на неодређено вријеме.

На нове изборе Јустова група ићи ће с паролем за опште право гласа и за самосталну банку а то је обоје популарно, а Кошут и влада са — опортунизмом.

ХРОНИКА

Погријешно адресу. Загребачки „Србобран“ нити више кука, нити нариче. Постао је ратобран. Развио заставу и кликује: Скините ланце са народне слобод! Да је те ријечи упутио на оне што су у Хрватској и Славонији или на оне у Српској, Банату и Вачкој или на оне у Далмацији или у Босни и Херцеговини, па бисмо још и разумјели. Али их он упућује нама у — Црној Гори! Ми да скидамо ланце са народне слобод, а он да се башкари и ужива у благодатима „уставне“ Хрватске и правичне Аустро-Угарске. Нека му је толиа и срдачна хвала на братској пажњи, али нека нам не замјери, што ћемо му баш братски поручити да нас остави на миру, јер ако нам жели онакве народне слободе какве они уживају у Бановини, нека му служи на част и срећно му било, али ми бисмо радије и смрт пожелели него такве благодати. Најзад нама су милији и овакви ланци, које се њему причинвају да нас спутавају, него све благодати у којима се налази сав народ, у чијој је средини „Србобран“.

Забринуо се. Загребачки „Обзор“ јако се забринуо због — галијанизација Црне Горе. Од тога му се причинвају такве страхоте, да се већ нашао ван себе. Да бисмо га утјешили, да му је то страховање не само претјерано и сувишно, протоврићемо о томе — у идућем броју нарочито. Тада ће видјети и „Обзор“ и сва његова дружина, да је много пробитачније да гледају своје домаће невоље него што праве од сваке ситнице у нашој земљи баука. Свакоме своје!

Српство

Српски лист у Америци. У Њу-Јорку је покренут нови српски лист под називом

„Американски Глас Црногорца“. Уредник му је Василије Л. Јовановић, а власник Р. С. Павићевић. И ако смо у вјерења, да би много боље било да у Америци имамо само један, али ваљан српски лист, ипак нам је мило што можемо истаћи, да овај нови лист одваја од осталих тамошњих листова српских, јер је бар први број, брижљивије уређен.

Четрдесетогодишњица. У Биограду је на свечан начин прослављена четрдесетогодишњица зграде Народног Позоришта. У позоришту је било тога вечера нарочита свечана представа.

Осуда Срба у Хрватској. Осуда Срба, којима је судио загребачки суд због „велеиздаје“, предата је столу седморице и он ће тек о новој години дати своју ријеч о њој.

Словенство

Чешка црква у Бечу. Прошлог уторника је на свечан начин извршено освешћење прве чешке цркве у Бечу, која кошта пола милиона круна.

Конгрес пољских музичара. Савез пољских музичара сазвао је конгрес, који ће се у Варшави држати 15. ов. м.

Велики Праг. Пријестоница чешке краљевине, Праг, обилује великим предграђима, која су читаве вароши. Сада се ради на томе, да се сва та предграђа споје са Прагом како би се саставио нови, велики Праг.

Сазив хрватског сабора. Како се хрватски сабор још никако не састаје, то су народни посланици др. Лукинић, др. Бјелобрк и Муачевић брзојавно молили краља за сазив сабора, али им је дворска канцеларија вратила брзојаве без икакве примједбе.

Григоријански календар. Сматра се као свршена ствар, да ће се у Русији увести Григоријански календар како би се изједначио са новим календаром. Да би се могли сви досадашњи свети прослављати, то ће се у сваком мјесецу по један дан рачунати у два празника.

Прешернова дјела. У Љубљани је изашло врло занимљиво издање дјела чувеног словеначког pjesника Прешерна. Ово издање је факсимил Прешернова рукописа и цијела је збирка онаква какву је прије 63 г. сам Прешерн уредио и написао.

Назадовање њемачко у Моравској. Док се чешки Нијемци држе на једнаком броју, дотле Нијемци моравски назадују. Интересантне податке о кретању популације у Моравској и њемачком назадовању изнио је др. Хуго Херц, доцент њемачке технике у Брну. Што се тиче бракова, има их и у Чехи и у Нијемцама у Моравској подједнако према броју становништва: 79⁰⁰ код Чеха 76 код Нијемаца. Породњаја у чисто чешким крајевима било је од 1896—1900 године на 1000 становника код Чеха 374, а код Нијемаца само 331. У Шлеској код Чеха 382, код Нијемаца 323. Пољаци у Шлеској множе се страховито; на 1000 становника дошло је у то доба 449 порођаја. И помор је код Нијемаца већи: од 1871—1900 године износи код Нијемаца 27⁰⁰, а код Чеха 26. Морал је код Нијемаца гори: на 1000 дјеца код Нијемаца дође 145 ванбрачне, а код Чеха 81. Резултат

та, макар сав ме свијет осуђивао — миран сам... Ах! шта је то...

Љуба: Шта је причај!.. Моја савјест...

Јурије: Њена савјест? Ад и проклетство. Ја сам тебе љубио без сваке цијеље, по та благородна осјећања су ме најпрвије преварила. За сваку капљу твоје крви, ја сам био готов дати моју душу; за један твој весели час ја бих наплаћуо читавим годинама блаженства... и ти си ме изневјерила...

Љуба: Како! Така клевета не пристоји се тебе! Кака је то ужасна сумња изашла из твојега срца?.. Не вјерујеш? Ти ћеш да ме препанеш... (узима га за руку) ти шуттиш... О, кажи зашто шуттиш? Јурије, престани, ја не... могу претријети... то...

Јурије: (махнуто) И ти се не стидиш пред тијем дрвећем, пред тим плавим сводом, који су били очевици и свједоци узамних обећања... Погледајте, дрва, е каквим адеким смијехом прсте наш призор овај — притворном мржњом: она стоји међу нама као окамењена, као жена Лотова... Погледај и ти, дјевојуро: опл машу главом, она те коре... смију ти се. Не, не, они се мени пресмијавају... Чујеш, веле: Безумнице, како си жели могао повјеровати. Клетве њене записи на лед... вјерност њену на пајеску... у ваздуху. Бјежи, бјежи, већ је смртна зараза у твојој крви... Бјежи даока из родбине твоје гдје за тебе ништа више нема... Бјежи тамо... гдје жена нема... Ах! Шта ми све

су окаменила моје срце... Ах... Остави, у теби буча освета... О, зашто су први часови љубави тако тешки и тако закривени од нас?.. Но оп. оп... мој друг... ах?... зашто? Ја бих размрсао његову љубаву... Сад ја морам умријети... И шта ће мени живот?.. Што то поново повраћа живот разочараном двадесетогодишњем старцу?... (мисли) Тако; ја сам стар знача... Доста сам проживио!.. Аа! (трза се)

Заруцки: (Бије га по плећима). Сад није томе вријеме... Шта то размишљаш?.. Шта?... Ваљда се бојиш!..

Јурије: (Као иза сна) Ја сам готов! (Попраћа се и удара се по челу) Добро, ја ћу бројити. Када кажем «три» — удри... Један — два — (уоставља се у бројењу) не могу... Чудо! Срце је охладнело... Ријечи не иду... Но, ја узимам врх... (Чује се вика.) Бјежи (Љуба)

5. појава.

Љуба: (прилазећи Јурију — види пиштољ) — Ах... што је то тако?..

Јурије: (Одлази назад) -- Ништа!..

Љуба: (Заруцкоме) За Бога, шта то значи? (Пугање) Зар ми нећете казати?... (Јурије) зашто ће вам ти пиштољ?... и цијев к тебе...

Јурије: (подругљиво) Пита га.. да, њега, тога хусара у златној долами и с дугачким брцима; он боље удовољава вашу жељу, него ја.

ПОДЛИСТАК

ЉУДИ И СТРАСТИ

— трагедија у пет чинова —

Написао Љармонтов

Превео Ђ. В. Беговић

(7)

Заруцки: Ако ћеш што радити, ради брже, може нам вогод сметнути...

Јурије: (замисљен) — Како несрећна помисао сину ми за твојем дрветом... Ђаво ме надарно нико — други... Зашто сам ја требао знати за обману ту; зашто сам исијајајући чашу отрова тога, морао знати за то и баш тога истога минута, када је напиток тај већ био на језику мом. Може бити, да није било тога ја бих још који дан престао љубити, али провео неколико мјесеци у лијецим насладама на грудима твој издајничким. Ал' сад, сад, кад сам ја све видио... сад... змија освете врти се у грудима мојим... Мржња ждере моју душу... Мени преостаје освета за увреду ми нанесену...

Заруцки: Вољне! Спремај се...

Јурије: (не чује) Кад би морало бити, кад би се судбина с тиме задовољила, кад она не би имала другога посла, осим да ме узнемирује да гризе — цијепа срце моје... (Па зна, да је човек славији од ње. О, ти несрећна груди моја, која си била свагда жртвеником једнијех високих осјећаја, која

је свега, да су се Чеси од 1896—1900 године умножили са 114 душа на 1000, а Нијемци са пуних 60 душа на 1000. То значи, да ти хваљени Нијемци културно и морално стоје испод Чеха. Херц констатује још једну опасну чињеницу. Градови постају све више чешки, јер од придошлица 93% потичу из крајева чешких, а само 7% из њемачких крајева. Овај чешки проценат, каже Херц, мора се смањити нешто зато, што многи Жидови и Нијемци бјеже пред бојкотом чешким у градове, па међу досељеницима из чешких крајева има тако и Нијемаца и Жидова.

У Херцеговини ни

пасоши не вриједу

— нарочити извјештај —

Трбиње, 26. октобра

24-ог ов. мј. Петар Вукаловић с Грахова са црногорским пасошем пришао је био у котар трбињски, код својега брата Мија, а у своје рођено мјесто Зупце на свадбу. Кад је дошао на жандарској постаји у Ластву, вахмајстор Илић заустави га и саопшти Петру, да се мора по наредби котарског уреда вратити натраг. На питање његово: Зашто? он му је одговорио: „Знамо да си ти синовац пок. војв. Луке Вукаловића, који је дизао устанке по Херцеговини, а знамо да се бавиш овим вражим патриотизмом, те није мило нашој влади да се састајеш са Зупчанима — зато те и врћу!“ Петар се правдао, да он нема никакве зле намјере, по једино да дође на свадбу код свога брата; али је све залуду било — Петар је морао бити пропраћен са три жандарма у црногорску границу. Ово је други пут што аустриски органи Петра врћу с границе. Једном су га повратили на Аранђелову Цркву, а други пут преко Беговијех Корита.

Заиста је жалосно, кад један добар, поштен и врло исправан човек не може пријећи два километра пута са чистим пасошом потврђеним у легацији на Цетињу. Ако се аустриске власти не обзиру на пасош, зашто се не обзиру на печат и потпис њихове легације? Изгледа Швабама свеједно: „пљувати па лизати“. Они су у Петра видјели једнога великога „бареча“ — бојећи се да се Петар не претвори у војводу Луку Вукаловића. О Швабе! Швабе! доћи ће брзо и тај час: звекнуће ропски ланци са Петрове ломовине, а Петар ће и његова браћа и земљаци, ма колико их гонили да се не састају, до тога часа свагда носити патриотску мисао пок. војводе Луке Вукаловића.

Маћехинска љубав

— нарочити извјештај —

Беране, 30. октобра

Кад је беранска омладина, стручних и средњих школа, полазећи на своја школска одређења, ради сигурности у путовању, пријавила се кајмакуму Нури-беју за пратњу, кајмак је одговорио: „Нека вам даде пратњу Црна Гора“. И тако школска омладина, на број њих 50, упутила се својим одређеним мјестима, преко оних путова на којима су њихови

ово значај. Далеко од људи, далеко од свијета. — бједи, гдје је мир и покој сам... та гдје је то?.. Тамо — тамо... Ах, тамо, — онамо тога нема... Тамо гдје је тај благословени крај — предно — рај! Пусти ме идем да тражим. Ни ћу по свијету, бродити морима сињим док га не нађем и почињем... Гдје? Само над би био далеко од ње... али све то је за мене! Опростите, мјеста мојега рођења, ах, ти чаробни завичају мој, опростите, о, љубави и наде, дјетињске маште... Ах, ви сте ме обманули... Све је свршено... за мени је прошло све... пропало... проишао и ја... Ах... (Хоће да бјежи. Љуба као из сна, на једном га устала.)

Љуба: Устави се. Ни један корак да се нијеси макао!.. Не убиј невину дјевицу (жалостиво) Слушај пријатељу: кунем ти се, први пут свим страхом што може бити најстрашније за мене, да сам те свагда љубила и љубим те сада... Што тражиш, зар нијеси те ријечи довољно оправдале? Зар те не могу и оне увјерити? Ах! Јурије, Јурије!.. Одговарај ми ласкави, иначе ћеш ме срушити... ах, убићеш ти мене... (Брзо и јако прихвата његову руку)

Јурије: (готово не чујући њене ријечи) Какав је то силни дух, те ме уставно? Зашто сам ја још сада овдје?.. Окле то?.. Моја глава букти... мисли се мијешају... (Стара се, да се отме) Пусти ме... пусти...

Љуба: Јурије! Не пуштај те све дотле

другови раније постали жртвом обијести арнаутских ђефова и оставили кости своје тим истим друмовима — без пратње.

Можете мислити да је то било дјело старог режима и да је ново, уставно стање учинило крај арбанашком вандализму. — Тако ће судити само онај, који не познаје арбанашке планове и подухвате. Они су се данас, више него икада, окомили на Србе, јер им агитатори западњачке пропаганде пуне уши фразама: како ће их ново стање поравњати у правима са српским живљем, иначе: власима, ђавурима и т. д., што је за њих — Арбанасе — велико понижење равњати се са истима.

Па су дигли читаву хајку на јадне Србе, да би их се што прије курталисали, те да и те препоне нестане са пута њиних фанатичких планова.

Ступици „Вардара“ — органа Отоманских Срба пуни су: разних убистава, уцењивања, пљачке, паљевина и т. д., али је све то скупа једна ситница, при самој стварности, према црном плашту, којим је нова ера у Турској заогрнута и који се у Европи назива: Уставом. — Што у ствари није ништа друго, до једна мрачна завјеса, која крије вандализам турски од очију Европе, уперен противу Хришћана, а нарочито српског народа.

Ах! „Да л' гдје има брата у свијету Да ожали, ка' да би помога!“

Поглед по свијету

Персиски парламент

У прошли четвртак отворен је парламент у Персији у присуству шаха. Пријестону бесједу просио је предсједник министарства Синадери. У част отварања парламента у вече је била велика свечаност.

ПРИВРЕДА

Његовање пернате живине. Нигдје се толико мала пажња не поклања његовању пернате живине него у нас, у Црној Гори. Као ријетко гдје још живинарство, а нарочито држање кокошака, код нас се сматра као безначајан и мало важан посао. А пољопривредник од живине може да има и има лијене користи. Оне му користе месом, јајима, перјем и ђубретом. А та корист постаје толико већа, што држање живине није тако тежак посао нити изискује какве трошкове.

Нигдје у нашим крајевима не поклања се она пажња живини која је потребна за успјешно напредовање, нити се пољопривредник стара да спреми удобне живинарнике нити полаже на то како ће се његова живина исхранити. Имајући велике просторе на располагању она се љети зрном и инсектима како тако храни и исхрану, али, зими, не зна се од чега више пати: да ли од глади или хладноће. И онда, зар је какво чудо што је наша домаћа кокош ситна, крјлава, лака и што увијек касно пронесе?! Живећи свуда под истим околностима, готово једновремено пронесе, те цијена јаја није задовољавајућа; па то ваљда и чини што им се поклања мало пажње.

Први услов за држање живине јесте топао удобан живинарник а за тим храна.

док не признаш моју невиност, до тога часа — док смрт не отме нас с ове земље — е нога наших — од тебе од нога твојих... ја ћу обрнути кољена; ако ти одвојиш руке, ја ћу се зубима држати, дозволи ми да ти све објасним!..

Јурије: (хладно) Ви сте правични... Љуба: Ах да знаш!.. Но ти то не говорим од срца...

Јурије: Ти си невин, без гријеха, општепа... пусти ме...

Љуба: (пушта његову руку, до Јурије не вади своју руку и она остаје) Сјећаш ли се прошлости? Ти си сам признао, да те моја њежност усрећила — учинила сретним — најретичним човеком; ја вјерујем, да те љубим свим жаром својим... Ах, како те љубим!.. Свим пламеном прве страсти... Сјети се што си ми оно давно говорио! Ти си то говорио... да јеси предмет прве љубави твоје свом хладноћом својом учинио твој карактер мрачним и сумњивим, да од тога часа твоје срце страда од нанесене ране. (Јурије гледа на страну, да би скриво смућеност)

А ти губиш прву љубав сироте дјевојке... суди по себи... ти си мрачан, ах, мрачан као ноћ. Шта је то? Ја не могу прегорети то!.. Зар си ти таки египта, да бројиш самога себе, више никог е душом и срцем — е осјећањима... Ах!.. О, Јурије! Ти си ме преварио, ти си говорио о одапости сво-

Врло је значајна изрека при храњењу све остале стоке: „Половина расе на уста улази“. А то значи да на каквоју хране ваља обратити нарочиту пажњу, ако се хоће да код дотичнога грла покаже потребно дјество.

Многи наш пољопривредник сматра да је за храњење све учинио ако је својој живини бацио које прегршт очињака. А баш та разнолика зрна, гдје има и коковских, прије могу бити од штете него од користи. Риједак је одгајивач, који даје својим кокошкама чисто зрно пшенице, јечма, овса или кукуруза, а овамо се љути што му се жавина не држи већ измеће и пропада.

И ако је збиља природна храна кокошки зрно, ипак не треба их стално њиме хранити, јер им квари стомак. Потребно је храну за кокошке мијењати, а и нарочито готовити, да увијек буду при доброј вољи за јело.

Оно истина је, да кокошка једе све као и свиње, али је у погледу храњења потребан извјестан ред па да од њега буде користи.

Храњење живине у малом лак је посао, нарочито ако има простора за кретање гдје ће преко љета налазити зрнење, инсекте и остало што јој је потребно. Преко зиме она се може исхранити уз другу стоку отпадцима, а може јој се сваки дан што-шта из кујне давати. Тек свакојако, мањи број живине може се лако држати и хранити, али већи број потезе је, а нарочито ако се држи на малом ограниченом простору. Ту ваља храну спремати, комбинације такве правити да кокоши сваки дан у сласт поједу оно што им се спреми и да.

Речено је да су зрна природна храна кокошију и према томе може им се давати: пшеница, јечам, оvas, крупник, кукуруз, сунцоглед и елда. Али никада не ваља давати стално једну врсту, већ мијењати. То стога што се једном врстом брзо засите, те је неће да једу ни онда кад се гладне осјећају. Тако исто никакве хране па ни зрна не треба давати много да у судовима или на земљи лежи, већ по онолико колико једнога obroка појести могу. Најбоље је давати по мање али по чешће.

Колико ће се хране дати у зрну, зависи од тјелесне тежине. Једноме грлу тешком два до два и по килограма потребно је за одржавање живота 80—85 грама пшенице, јечма до 100 грама, а да би кокошка добро носила ваља дневни оброк у пшеници повећати на 130 а у јечму на 145 грама, претпостављајући да грла немају довољно простора за кретање.

Зрна су јака, концентрисана храна и кад се кокошке њима дуже времена хране погоје се и мање носе, а често добијају затвор. Тада им ваља дати да једу већињиног (смеркног) сјемена да их прочисти, пошто се претходно покисели у води. Ако се даје у већим количинама и често, може да им шкоди. Довољно је ако им се да 2—3 пута недељно. Месо и јаја од овога сјемена добијају пријатан укус.

Поред зрна као природне хране кокошију, ваља за њих и нарочито спремати тако звану меку храну, која се може справљати из кухињских отпадака, куванога кромпира, брашна, мекиња и меса.

јој ка евему свијету, ка свима људима, а сада немаш сажаљења над биједном дјевојком Ах, шта ми је то?.. (Јурије у силној узбуђености) Но ти плачеш... О, не вјерујем, да си ме ти сасвим напустио, не, не! ја те још љубим, а ти мене; не вјерујем твојој хладноћи; она ће проћи, равностни човјече!.. Видиш и ногама твојим кланам, тражим у њих милост: љуби ме... саслушај оправдање... (Сузлим очима јецајући паде к његовим ногама обрла његова кољена, Јурија потресају њене ријечи и он плаче.)

Јурије: (дрхтаћи гласом) Одаље, одаље, јорговане... одаље од мене... ах, лане... Одаље... јој!..

Љуба: (устаје и подиже очи к пебу) Тако. О, Боже, Боже мој!.. Шта је болна?..

Јурије: (Пође на страну). — Ах, Боже, шта прича она?! Она ме посети на прву љубав, на прве душевне муке — и ја сам заплакао. Но она није тврђа духом од мене: ја ћу је догјерати да буде бљећа... и (Гутање) Ја не знам, а она има још тако много власти падајном. За то треба употријебити све силе, да би потпуно био окамењен — тврд као камен, ипаче нема ништа. На тај начин не бих имао ни најмање жалости за то прекрасно лице... ја бих желио учинити је онакаженом... да би... да би сарпепо истријебио љубав из срца мога... (Узата пиштољ и прилази јој) Видиш ли ово оружје... ја могу само једним потегом прста

Зелену храну преко љета довољно је колико налазе на пољу ако се по њему крећу. Ако се пак крећу по малом простору, гдје је не могу да нађу, ваља им је нарочито давати.

Као зелена храна може се употријебити: салата, кел, купус, маслчак, дјетелина, репа и т. д.

Зелена храна може им се давати исјецкана сама за себе или помијешана са којом лаком храном. Кад се даје сама за себе, не треба је расгурати по земљи, јер се угази и испогани, те је послје кокошке неће да једу. Најбоље је ако се веже у мале снопиће па на неколико видних мјеста објеси, да је живина по вољи узима. Кад се почне венути треба је мало попрскати хладном водом да остане што дуже у свјежем и зеленом стању. По себи се већ разумије да је треба објесити у засјењеним просторима да сунчани зраци не падају непосредно на њу.

Напријед је речено шта се може узети за справљање меке хране, а сад да покажемо и како се она готови:

Гдје је већа задруга ту се више и готови, а ту има и више отпадака, који се корисно могу употријебити за справљање меке хране. Зато их ваља пажљиво скупљати. Тако скупљене метнути у кавак котао, па додати још куваног кромпира или мекиња и прокувати. Кад се охлади, згусне се у једну тјестасту масу и онда се може дати.

Ове хране не треба много правити, јер се брзо кисели и квари, а послје, све овако спрењене хране додаток су зрнастој храни. Судови из којих се она даје морају увијек бити чисти.

При узимању отпадака за справљање хране, ваља добро пазити да се не употријебе и којекакви пресолци, пошто кокошкама већа количина соли, од грама на грло дневно, може да шкоди.

Позориште

Граничари, позоришна игра у три чина, а 6 слика с пјевањем. Написао Ј. Фрајденрајх. За српску позорицу удесио А. Хаџић. Редитељ г. М. Петровић. — „Граничари“ су стари комад, али као комад из народног живота, а при томе са пјевањем и са неколико истакнутих личности, задржао се на репертоару свију наших позоришта и с успјехом се даје. И на нашој позорици „Граничари“ су с успјехом давани. С правом се може рећи, да је ова представа била једна од најбољих што су их наши дилетанти давали. И приказивање, и режија, и пјевање, као год и декорације, биле су на своје мјесту. Представу је посетио и Њ. Кр. В. Књаз Господар и дао израза Свога допадна.

Г-ђа Петровићка, као и увијек до сада, одвајала је својом игром. Као весела жетелица била је са пуно живота, а као Каролина Либхерц привлачила је општу пажњу; жаргонирање њено било је изврсно, као год и сама игра.

Г-ђа Катинска у улози Мане, жене Андријине, била је добра, а г-ђица Армушевић, која је приказивала Мелеву, жену Срнићеву, дала је доказа да напредује.

Г. Петровић је у улози Грге крчмара био ванредан. И игром, и гримасама и жаргоном толико је издвајао да је био предмет опште пажње, а са највишег мјеста удостојен је одобравањем.

падца срушити тебе и начинити окрвањени труп... Видите... (Пишани)

Љуба: Стријељај ако можеш...

Јурије: (Баца пиштољ.) — Жено! яко слажем...

Љуба: Зар ти мислиш, да жарим за живот... Не, ја се ништа нијесам наслађавала њиме... ја се не бојим ублаца... Не, не! (Замисљена спушта главу.)

Јурије: (жирани прилази њој) Наше срдачне везе су растргнуте — ти си крива или нијеси крива, све једно бива... ја сам статуа жива... Ја те не могу љубити, и вад бих хтио, толико могу себе убити, е, још кад бих слио!.. Ах, срцу моје тешко је... (Гледа је право у очи и дохвата за руку) Ево прстен, којег си ми недавно дала... ах, кака је ово пуста шала... ево га повраћам тебе, само кад бих још себи могао дати ово... (показује пиштољ.)

Да, ето га повраћам теби, као непотребног свједока љубави наше, ах какв ме једи снаше... Ја полазим из завичаја мога — тако ми једнога Бога... Јест ја полазим — остављам свијет, ах, грдни свијет... Полазим у туђе земље — у туђе краје — гдје сунце сјаје. Ништа ме не може уздржати овдје за даље... Ни отац, сеја ни баба Маре... (Гропнут)

(Наставиће се)

Андрију Миљевића приказивао је г. Тамишић, који је нарочито у пошљедњем чину био за похвалу.

Саву Чујића изводио је г. Братичевић са успјехом, испољујући и овом приликом да смо у разлогу били када смо још раније о њему изrekli суд, да ће бити један од најјачих стубова нашег позоришта.

И остали приказивачи г. г. Бег, Вукчевић, Катински, Мартиновић, Милошевић и др. били су добри.

Да наши дилетанти напредују, то се могао свако осједочити и раније, али у овоме комаду издвајали су. Под вјештим руковођењем марљивога г. Петровића ми се надамо, да ће и даље напредовати, само ако буду с вољом и даље радили. Нарочито г. Петровићу стављамо на срце, да што већу пажњу поклони како на дијекцију, тако и на покрете приказивача како би им игра боља, што живља и што природнија била. Извјештачени гестови, патетично изговарање, усиљене гримасе и уткочено држање нијесу за препоруку. То су такве мане, које треба избјежавати и трудити се, да игра што више буде природнија. Свака усиљеност не само што није лијепа, него је и на штету приказивања. Нашим дилетантима се до сада могло што-шта и кроз прсте погледати, али како у својој средини имају и опробане вјештаке, то треба да што више искористе и да се што више усавршавају. А усавршиће се само тако ако буду сваку напомену к срцу примили и ако буду капилари онако како им се указује и нашта се упућују.

Режија је била врло добра. Комад је тако врло глатко, неусиљено, лијепо. И декорације су биле врло добре. Декоратер г. Лудвик заслужује сваку похвалу, јер је с пуно укуса украсио позорницу, а нарочито салон у другом чину.

И вриједни тамбурашки збор такође је много допринио, да ово вече буде испуњено што већим пријатностима, изводећи прелијепо неколико комада.

Одзив публике није био ни из близа онакав како је сама представа заслуживала. Партер је био проређен, а горње ложе празне. Наша интелгенција је и овог пута бриљирала својом — одсутношћу. Кавански и столови са зеленом чохом магнетични су.

Дневне новости

Посјетио представу. Њ. Кр. В. Књаз Господар благоизволио је у достоинственој својој посјетом представу „Граничари“, коју су давали у Зетском Дому наши дилетанти. Њ. Кр. В. Књаз Господар изволио се на представи задржати до трећег чина, изражавајући своје задовољство на приказивању комада.

Разговор с Књазом Николом. И „Српска Застава“ донијела је у пријеводу разговор нарочитог дописника „Пестер Лојда“, који је имао са Њ. Кр. В. Књазом Господаром. Тај разговор пренио је из „С. Заставе“ и новосадски „Браник“.

Наш државни зајам. Пошто је кота нашег државног зајма одобрена на лондонској берзи, то ће емисија зајма бити извршена у току ове недеље. У томе циљу отпутовао је у недељу ујутру у Лондон г. Милоје Ж. Јовановић, начелник министарства финансија са генералним пуномоћјем Књ. Владе.

Разговор са министрима. Нарочито дописник „Пестер Лојда“ објавио је у своме листу разговоре што их је водио са председником министарског савјета г. др. Л. Томановићем и министром правде г. др. С. Дрљевићем. Описујући ова два наша министра, дописник се о г. др. Томановићу изражава врло симпатично, а за г. др. Дрљевића вели да је веома талентиран и пун енергије.

Црногорски Орао. Црногорци, који се налазе у Њујорку, организовали су се и основали друштво под називом Црногорски Орао. Ово ново друштво приступило је Српско-црногорском Савезу, коме је сједиште у Њујорку.

Историја Ц. Горе на карти. Један млади словослагач, Талијани, у Њујорку на обичној дописној карти исписао је историју Црне Горе.

Тај опис износи 1900 ријечи и стао је на тој дописници, коју је послао Њ. В. Краљинци Јелени од Италије.

Вратио се. Г. Славо Рамадановић, начелник министарства спољних послова, који је у иностранству био на краће одсуство, вратио се на дужност.

Допутовао. Епископ рашко-захумски г. Кирил Митровић допутовао је на Цетиње.

Комисија. Поводом оправданих жалба потрошача дувана на Цетиње је дошла комисија од стране монопола из Подгорице ради прегледа дувана, што се на Цетињу продаје. Ако жели, ми јој можемо ставити на расположење неколико комада цигарета, који апсолутно нијесу за употребу, да би се увјерила какав се дуван потрошачима даје.

Паробродско друштво. До сада су нам стигле неколико жалби противу паробродског друштва на Скадарском Језеру, а нарочито се жалеле путници на то што је ред пловидбе такав, да због тога морају имати непријатности, особито кад путују за Скадар. Пароброд са Ријекте доцка поласи и у мрак стиже у Скадар, те путници имају многе недаће са тамошњим полицијским властима. И у интересу друштва и у интересу самог саобраћаја упозоримо на ово како би се учинило што треба, да се ово уреди.

Први снјега. Синоћ је пао први снјега ове године на Цетиње. Послије дуготрајне кише почеле су пролећати ситне пахуљице, које су се претвориле у велике лептирице и нагло земљу покриле. Јутрос је освануло цијело Цетиње у бијелом руху.

Позорнице. У недељу у вече даваће у Зетском Дому дилетанти Радничког Друштва „Обичан човек“, комедију у три чина од Бранислава Ђ. Нушића. Ова комедија из српског живота са успјехом се даје на свима српским позорницама, па држимо да ће и код нас приказивање бити добро. Одзив публике треба да буде што већи у толико прије што ће дилетанти морати да учине дужу паузу због тога што ће Зетски Дом бити заузет.

Враћају се. У пошљедње вријеме наши радници, који су отишли у Америку ради зараде, враћају се јатомице.

Народно здравље

Кихавица. Кихавица је честа болест. Мало ко да више од ње боловао. Обична кихавица је просто запаљење слузокоже — најприје самога носа, па онда и околице његове. Оболела слузокожа покривени бабурни, бриди и гори, па онда почне јаче баљати. База или суз је почетна бистра и житка, а касније жутка и црњавина. Зато је јаче нос у кихавици толико заглављен, да болесник мора на уста дисати — нарочито ноћу у постељи. Болесна слузокожа поглади и осјећај мириса. Али је ипаче толико осјетљива, да и најмању драж тјара на кихавице. Јачу кихавицу прати обично главобоља. По гдјекада се томе придружује и „ватра“. Болесник је ломањ и зловолан; не једе као обично; а и сам му је немiran и непрекидан. Уз јачу кихавицу јављају се често и друге промјене. Нос и горња уста покривене пазубре, разједу се, па и искреставе се: очи подбухну и сузе; грло је суво и хрлаво; уши сијевају и зује (пиште); а погдјекада се десни, да болесник и заглупи. Непосредни узрок кихавици су разне клице. То се види већ и по томе, што се често дешава, да кихавица с једнога чељадега на друго прелазити, па тако читаву кућу обреди. Насредан повод могу бити разне прилике. Најчешће долази кихавица иза пазеба — нарочито с ногу и главе. Кихавицу засно добију, управо од ње су патрени слабуњавци и микрофузавци, па онда особе, које се сувише топле и лако зноје. Таке особе добро ће учинити, ако зими мјесто једних топлич (вунених) чарапа пануку двоје. Још је боље, ако се само доље вушени, а горње свилене. Ко је од кихавице патрени, нека зими носи обућу добелих љопова или (под табанима) вушени подметке. Добре су за њих и каљаче без горњих лица — само са њоним. Сногу се пажљиво осебе у мокрој обући. Стога варошани по благу и лапавици носе каљаче. Само ваља да их одмах скину, кадгод споља у кућу сврате. Каљаче се не носе да држе топло. Зато су оне у

сухоти баш и зими сувише шта више могу и шкодити. У њима се нога упари — дакле опет допекле зноји и укуси — нарочито, ако се у кући не складирају. Чим се ноге упаре и озноје, скидај обућу и мијенај је. Ако не суво, оно бар чарапе или обојке. Мокра обућа не смје се на ноzi сушити. Чим се скваси, склони је. А ако ти није угодно да се одмах одјеш, бар се постарај, да мокрих ногу не сједиш, него ходај. Осуши обућу прије по што је оубијеш. Пази да ти је и горњи дио њен сасвим сух. Гдје су велики снегови, ту опанав ногу слабо брани. У тим крајевима носе се чизме са високом сарама. На зими се стој дуго на једном мјесту, него се крећи. Не излази на вјетар и промају мокре носе или знојаве главе. Нарочито се чувај вјетра и промаје, ако си хладан, или ако си навикао, да у топлој соби сједиш под капом. Не иди сдиче — зими одмах у прегријане просторе. Не трчи одмах сврата паложеној лећи. Не ложи изгасио пећ. Не иди загријај и ознојен (потан) из запарна простора на хладноћу. И с руку се може пазебити, па кихавицу добити. Дјеца је често добију брачкајући за дуго рукама по хладној води и грудјујући се по читаве сазате. Тако и праће често окихавичане. Кихавицу може да изазове и нечистоћа. Стога ваља нос чисто држати. Нарочито га ваља чувати од прашице, чађа (дима) и јачина. Ко има носа у нечистој, прашињавом и задимљавом ваздуху, нека често нос усекаче. Нарочито ваља то да учини пред спавање. Не ширити бурмут. Бјежи од јаких смрадова и мириса — у опште од јачина. Не увлачи ни воду у нос. Не дај дјеци да нос претима чакчају или да у њега члме другим дубоко зашлале, или да га кунуном — травом „пуње и туцају“ и т. д. Обична кихавица је блага болест и брзо прође. Али плак сваки гријешни, ко се на њу и по осврће. Може и ова бити опасна. Одојчету је и осредња кихавица опасна. Затисне му нос, па му не да дисати. Осбиљнија је кихавица и онда, кад дуго траје, или кад се често повраћа — нарочито код слабуњавих и микрофузавих особа. У таким приликама ваља већ тражити лекарску помоћ. Лекар ваља тражити и у опим приликама, кад из носа с времена на вријеме ткој и сукрвица тече, или кад чељаде из носа заудару (смрди). Од кихавице често проточе и уши, а од тога се може и оглушити. Запаљене слузокоже у носу може и на најближу околицу пријећи, па и на пиже се спусти. Стога кихавичави често промукну, па по гдјекоји и проваљују — а то рећи: оболели им и грло и плућа. Кихавица је често претјела које заразе болести — нарочито вод дјецет, па већ зато заслужује нарочиту пажњу. Здрава слузокожа нос чува и брани тијело од зарачних клица, а болесна већ то не може. Стога се па кихавицу кашне водоведе и која озбиљнија зараза — н. пр. кожна прата, јектика и т. д. Болесна слузокожа кашне ће прићити заразе клице, а кашне ће их и у тијело пропустити. Болесна слузокоже нос и дрска (српаника) су, дакле, управо отворена прата, коим заразе клице слободно у тијело улазе. Према томе лекари сајетују, да се од кихавице чувамо, ако извођају своје тијело тако, да подноси и јаче него у топлини. Купањем, трљањем, шестом и врстом по свјетлом и хладном ваздуху очисти и слабији став тако, да му и слузокоже постану јаче и отпорније. Кихавица ће брзо проћи, ако болесник за преме болести остале у простору с чистијим, свјежим ваздухом, а погдјекада умјереном топлином. Тијело је пријемљив промјенама топлоте најмање подложно — у топлој постели. Кови се, дакле, може, нека одмах у постелу легне, чим кихавицу добије. У кихавици помажу много и лијекови, који тјерају на знојење, па и пара. Неки међу поге у вреду воду. Лекари пак препоручују: пару од славе воде (да се дисе), влажне облоге ментол, формар, формову ватру и т. д.

Д-р М.

Књижевност

Књижевни оглас. Др. јов. Хади Василевић објављује: Ових дана изаћи ће из штампе, као издање Задужбине Илије М. Коларца прва књига мога дјела „Јужна Стара Србија“, етнографска, историјска и политичка истраживања, књига прва: *Кумановска област* са 22 слике у тексту и једном дјеталном етнографском картом. Главна садржина ове прве књиге је:

1. **Одјељак:** *Положај и границе Кумановске области; физичке прилике; орографија и хидрографија; комуникација.* 1. Положај и границе, — 2. Физичке прилике, — 3. Планине, — 4. Равнице, — 5. Ријеке и клима, — 6. Путови (Врањски пут, Скопски пут, Паланачки пут, Гилански пут, Кратовски пут, Штински пут и Велешки пут).

2. **Одјељак:** *Град Куманово; Распоред града; Махале; Јавне зграде и куће у Куманову.* Индустија (ћурчијски, мутавајски, папуџијски, кујунџијски, терзијски, и бојацијски занат,...) Трговина; особине становништва, ...

3. **Одјељак:** *Кумановска област;* — *Каза — и насеља у њој.* А. Каза и њена административна подјела; — Б. Старина, положај и величина села; — В. Имена села и других географских објеката у овој области; — Г. Типови села; — Д. Кућа и остале зграде — Дом — Ђ. Распоред имања; — Е. Економске и привредне прилике; — Ж. Занимање становништва: сточарство, пчеларство, свилар-

ство, аргатовање, губертлук, ваљавичарлук, ... — З. Аграрно-правни односи и чифлици у овој области (а. Мезлска села, б. Рајетска села, в. Мезлско-рајетска села); г. Главни чифлици у овој области: стари и нови чифлици. Чифчије и момчи; — И. Разне дажбине: а. Кулучење на Кратовским рудницама, б. Кулучење на барутанама; в. Опште кулучење на грађењу путова, г. Даванија владици; д. Даванија пољаци; е. харач и друге дажбине; — Ј. Становништво у овој области: Срби, Турци, Арнаути, Цигани, Черкези, Татари, Бугари (Помаци), Власи (Арм'ни).

4. **Одјељак:** *Посебни опис тридесет и пет села у разним крајевима Кумановске Области:* Режановце, Младо Нагоричино, Табановце, Четирице, Клевчице, Старо Нагоричино, Никуљане, Стрезовице, Матејча, Довезенец, Отља, Линково, Челоце, Карловице, Белаковце, Мургаши, Коматац, Думановце, Пељинце, Враготурце, К'шање, Кофино, Канарско, Жеѓане, Кокошиње, Свињиште, Павлешенец, Варловице, Аљинце, Арбанашко, Добрача, Милоутино, Дрен'к Цветишинце, Длабочина.

5. **Одјељак:** *А. Народна свијест и народно осјећање;* — Б. *О етничком имену;* В. *Главне етничке особине становништва;* — Г. Ношња: а. мушка б. женска ношња; — Д. *Нации живота;* — Ђ. *Задружни живот — Задруга.* — Облик личне својине у задрузи; сродство и називи сродства. — Е. *Говор* (двадесет прилога). — Ж. *Пјесме, историјска предања и друге народне умотворине:* 1. Предања и епске пјесме; 2. Женске пјесме. 3. *Обичаји:* а. рођење, б. вјенчање — свадба —, в. смрт, г. главни обичаји преко године (селске светковине), д. Домаћа слава, 3. Бадњи дан, 4. Божић и т.д.; И. *Игре:* колске, дјевојачке и дјечје игре и свирале.

6. **Одјељак:** *Остатци старина у овој области и народна предања о њима — старе цркве и манастири.* — А. Кемење са натписима и без натписа; Б. Побујено камење; В. Гробља и могице; Г. Тврђаве — градишта — и дворови; Д. Стари мостови; — Ђ. Подземни канали — лагуми — и стари бунари; Е. Зидине, црпенови, судови [ћупови (врчеве), камена корита] и друго; — Ж. Пазаришта и чаршије, и друго; — З. Старе цркве и манастири: а. старе цркве, б. стари и нови манастири и манастиришта; Матејачки манастир Св. Богородица, Карпина манастир Ваведене, Забел манастир Св. Богородица, Градишки манастир Св. Ђорђе и Белаковачки манастир Св. Ђорђе; — Манастиришта.

7. **Одјељак:** *Главне црте из историје и црквено-школске и политичке прилике у овој области.* а. Историја области б. црте из историје града Куманова; — Б. Црквено-школске и политичке прилике у овој области; а. црква и свештенство, б. школе, в. Старе школе у области; — В. Патријерхисте и Ексархисте и борба ове цркве и школе; Г. Патријархијске и екзархијске школе у 1907-8 школској години.

Књига ова износи 36 штампани табак велике осмине. У претплати стоје четири долара (четири круне или црква) примјерак а књижевна је цијена виша од ове. Књига ће бити готова недеље до новембра и свакоме ће се послати ко се обради потписаноме и потребну суму пошље.

Претплатницима ће се књиге експедираци чим скупљачи пошљу списак претплате и новац. На сваких десет књига скупљачима ће се послати по један примјерк бесплатно.

Књижицама се даја уобичајни рабат. Треба се обратити или непосредно пицу књиге (Светосавски Дом или Гундулићева ул. 11) или ма коме од књижара у Биограду.

Горске Руже. Г. Мићун Павићевић са Цетиња објављује: „Горске Руже“ ће ових дана изаћи из штампе и одмах бити разаслане свима онима, који су претплату унапријед положили. Она господа скупљачи, те ни данас не послаше нове и имена претплатника, најљудније се моле, да то учине најдаље до 26. децембра ове године, јер послуже тог дана претплату нећу примати.

сви КАЛЕНДАРИ

ЗА 1910. ГОДИНУ

НАРУЧИЈУ СЕ У КИЈИЖАРИ И НАМПИШИЦИ

Мартинићи и Иванишевића
Цетиње.

Н. З. Ко из унутрашњости поручује календаре, најпрактичније је, да вриједност календара као и поштарину за исти пошље књижици у поштанском маркама.

24